

REYTT, GULT, GRØNT

Tilfarið er ætlað innskúling

Institut for Menneskerettigheder hevur gjørt tilfarið. Cecilia Decara og Lone Smidt eru rithøvundar.

UM UPPGÁVUNA

Hetta er ein uppgáva, har næmingarnir skulu ganga runt í flokshølinum og lesa setningar og orð upp á ymiskar mátar. Uppgávan viðgerð mátan, sum vit tosa við hvønn annan uppá, og hvat hesin málburður ger við felagsskapin.

ENDAMÁLIÐ

Endamálið við uppgávuni er at:

- gera næmingarnar varugar við teirra málburð, hvussu tey tosa við onnur, og hvønn týdning niðrandi málburður hevur fyri felagsskapin.
- geva næmingunum ítøkilig amboð, so tey kunnu siga frá yvirfyri málburðinum hjá hvørjum øðrum.
- næmingarnir gerast tilvitaðir um, hvussu teir orða seg, um tey vilja verða hoyrd.

TILFAR

- kort við setningum. Eitt kort til hvønn næmingin. Uppskot til orð eru í hesi frágreiðingini.
- eitt REYTT, eitt GULT og eitt GRØNT kort til hvønn næmingin (tey kunnu sjálvi tekna tey).
- eitt filmsbrot ella stutfilmur, sum snýr seg um málburð, og hvat hetta ger við felagsskapin ella upplivingina hjá tí einstaka av at vera ein partur av einum felagsskapi. Uppskot til film er "Tilbage til byen". Filmurin er a Filmstriben, sum limir í Tórshavnar Bókasavni hava atgongd til.

1. UMHUGSAN

Sum upphiting til uppgávuna kunnu næmingarnir síggja filmin "Tilbage i byen" ella annað filmsbrot, sum snýr seg um málburð. Tosa við næmingarnar um, hvat málburðurin hjá okkum ger við felagsskapin. Kunnu vit siga akkurat tað, vit vilja? Hvussu vilja vit, at onnur tosa við okkum? Hvussu fáa vit tað, tá onnur tosa ljótt við okkum?

2. KUNNA UM UPPGÁVUNA

Greið næmingunum frá, at tit skulu arbeiða við, hvussu tit tosa við hvønn annan í flokshølinum. Til hetta endamálið fáa næmingarnir eitt amboð: REYTT mál, GULT mál og GRØNT mál.

Greið næmingunum soleiðis frá litunum:

- REYTT mál er niðrandi, neiligt ella dømandi mál
- GULT mál er tað, vit siga fyri stuttleika
- GRØNT mál er rósandi og jaligt mál

Bið næmingar koma við fleiri dømum uppá tey trý málini.

Sig næmingunum, at nógv kann sigast við bæði reyðum, gulum og grønum máli. Tað valdast um mátan, vit siga tað, og eisini hvussu vit brúka kropsmálið.

Tú kanst geva dømi, og siga okkurt á triggjar ymiskar mátar. T.d. setningurin "hefur tú fingið ein nýggjan pennahúsa". Hesin setningurin kann sigast í speisemi, soleiðis at tú útrykkir, at tú heldur at pennahúsin er ljótur (reytt mál). Tað kann sigast fyri stuttleika, um hin t.d. hevur ein gamlan pennahúsa (gult mál). Tað kann eisini útrykkjast jaliga, tí tú heldur at pennahúsin er vakur (grønt mál).

Legg dent á, at tað altíð er tann, ið tosað verður til, sum avgerð, um okkurt kennist sum reytt, gult ella grønt mál. Tú kanst altso siga okkurt grønt, men tað kann kennast sum reytt fyri tann, tú sigur tað við. Ella tú kanst siga okkurt, sum tú heldur vera stuttligt, men tað er ikki vist, at tann, tú sigur tað við heldur tað vera stuttligt.

Hvør næmingur fær eitt kort við einum orði ella setningi, sum kann sigast upp á fleiri mátar umframt eitt reytt, eitt gult og eitt grønt kort.

3. REYTT, GULT ELLA GRØNT PRÁT?

Gev næmingunum hesa vegleiðing:

Tit skulu ganga runt í hølinum við tykkara kortum. Tit fara so saman tvey og tvey, og tit skulu nú lesa setningarnar á tykkara korti hart fyri hvørjum øðrum. Tit skifta um at geva tykkara partnara reytt, gult ella grønt kort - alt eftir, um tú heldur, at tú hoyrði reytt, gult ella grønt mál. Áðrenn tit fara víðari at finna ein nýggjan makkara, skulu tit býta um kort, so øll allatíð hava nýggj kort. Tit skulu eisini finna nýggjan partnara hvørja ferð.

Uppskot til orð og setningar. Tú kanst eisini finna upp á fleiri. Tað kann vera, at tit nýta serlig hugtøk í tykkara flokki, sum hóska seg til uppgávuna. Torleikastigið skal verða eftir aldri.

Flott

Tú gekk inn í meg

Tað var smart

Nei

Tað var ikki eg

Stuttligt

Ja

Hevur tú fingið nýtt hár?

Kom aftur

Ná

Er tað tín?

Veist tú ikki tað?

Hví?	Hvat?	Vauv
Hvar?	Segði tú tað?	Tú ert kul
Hví gjørði tú tað?	Ikki aftur	Ger tað bara
Feitt	Hví flennir tú?	Var tað tú?
Skulu vit arbeiða saman aftur?		

Meðan næmingarnir lesa fyri hvørjum øðrum, er tað gott, um tú gongur millum næmingarnar og spyr teir, um teirra setningur varð skiltur á tann hátt, hann var ætlaður. Fá næmingarnar at hugsa um, hvussu tey brúka sína rødd og kropsmál - og bið tey eisini hugsa um, hvussu partnarin brúkar sítt kropsmál og sína rødd.

Tá tit taka saman um, kanst tú spyrja hesar spurningarnar:

- var tað nakar, sum segði sín setning á grønum máli, men har hin persónurin skilti tað sum reytt mál?
- var tað nakar, sum segði sín setning í gulum máli, men har hin persónurin gav reyða ella gula kortið?
- hvussu vita tit, um okkurt verður sagt á reyðum, gulum ella grønum máli?
- hvussu kann kroppurin tosa reytt mál uttan at eitt einasta orð verður sagt?
- hvussu kann kroppurin tosa grønt mál uttan at eitt einasta orð verður sagt?
- hvussu høvdu tit havt tað, um vit gingu runt og tosaðu reytt mál við hvønn annan alla tíðina?
- hvussu kunnu vit minna hvønn annan á at tosa grønt mál?

Tað er gott, um tit framhaldandi brúka hugtøkini reytt, gult og grønt mál, tá tit tosa um málburð í flokkinum.

At enda kanst tú fáa næmingarnar at hugsa um, at tað, ið verður sagt, eisini hevur týdning fyri, hvussu onnur skilja - ikki bara, hvussu tað verður sagt. Tá vit siga okkara hugsanir hart, skulu vit eisini hugsa um, hvat hetta ger við onnur.

Spyr spurningar sum:

- hvat kunnu vit koma til at siga, sum kann særa onnur?
- hvat kunnu vit gera, um vit eru komin til at siga okkurt, ið hevur særað ein annan?
- hvat kunnu vit sjálvi gera, um onkur sigur okkurt, ið sárar okkum?